

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

## حسابداری تکمیلی

شاخه: کاردانش

زمینه: خدمات

گروه تحصیلی: مالی و اداری

زیرگروه: امور مالی

رشته مهارتی: حسابداری مالی

کد رایانه ای رشته های مهارتی: ۶۱۷۲

نام استاندارد مهارتی مبنا: حسابداری عمومی تکمیلی

کد استاندارد مبنا: ۱-۱۰/۱۵/۱/۳/۱

شماره درس: ۰۵۲۲-۰۵۲۳

سرشناسه: فرج زاده دهکردی، حسن، ۱۳۶۰-  
عنوان و نام پدید آور: حسابداری تکمیلی رشته: حسابداری، زمینه: خدمات و کشاورزی: شاخه فنی و حرفه ای /  
مؤلفان: حسن فرج زاده دهکردی: برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و  
حرفه ای و کاردانش.  
مشخصات ظاهری: ۳۱۲ص؛ مصور (رنگی)، جدول، نمودار، ۲۲×۲۹س.م.  
شابک: ۱-۲۲۰۱-۰۵-۹۶۴-۹۷۸  
وضعیت فهرست نویسی: فیبا  
موضوع: حسابداری -- راهنمای آموزشی (متوسطه).  
موضوع: حسابداری -- مسائل، تمرین ها و غیره (متوسطه).  
شناسه افزوده: بلالی، حسن  
شناسه افزوده: سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی. دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کاردانش  
رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ف۲۷/۳ف۵۸۵۵ HF  
رده بندی دیویی: ۶۵۷  
شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۴۳۲۹۶

### همکاران محترم و دانش آموزان عزیز:

پیشنهادها و نظرهای خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی  
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی  
فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

tvoccd@roshd.ir

پیام‌نگار (ایمیل)

www.tvoccd.medu.ir

وب‌گاه (وب‌سایت)

محتوای این کتاب توسط کمیسیون تخصصی رشته حسابداری دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و  
حرفه‌ای و کاردانش، با عضویت خانم‌ها: آناهیتا آپادانا، راضیه احسانی، کبری نورشاهی و آقای حسن  
الگزتین تأیید شده است.

### وزارت آموزش و پرورش

### سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نام کتاب: حسابداری تکمیلی - ۶۰۹/۴۹

مؤلفان: حسن فرج‌زاده دهکردی، حسن بلالی

نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران - ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹ - ۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت [www.chap.sch.ir](http://www.chap.sch.ir)

مدیر هنری: مؤگان اصلانی

طراح جلد: محمد حسن معماری

صفحه‌آرا: مریم موسوی

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

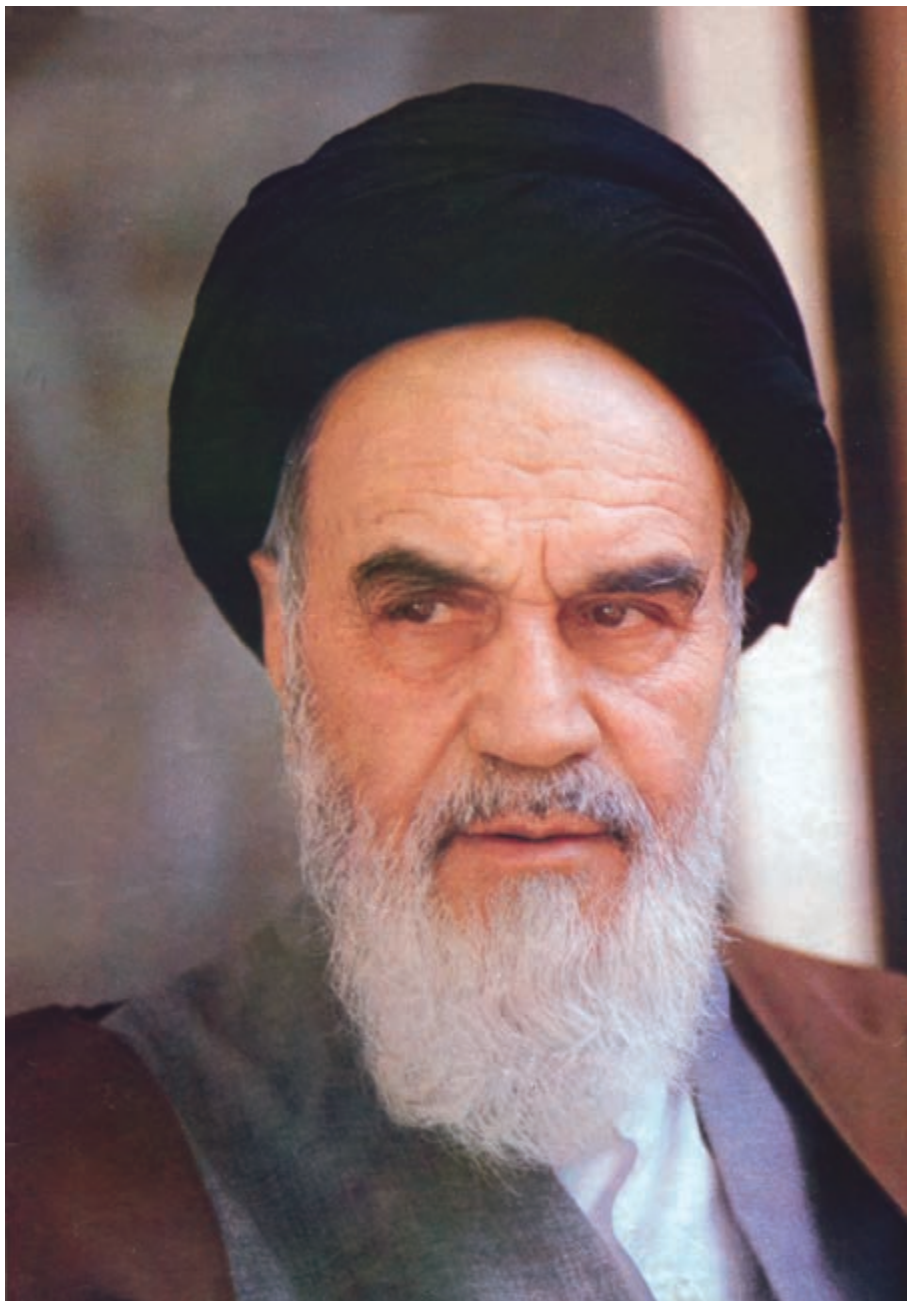
چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ دوم ۱۳۹۳

حق چاپ محفوظ است.

ISBN: 978-964-05-2201-1

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۲۰۱-۱



اول باید اخلاصتان را قوی بکنید، ایمانتان را قوی بکنید، ... و این  
اخلاص و ایمان، شما را تقویت می کند و روحیه شما را بالا می برد و نیروی  
شما جوری می شود که هیچ قدرتی نمی تواند (با شما) مقابله کند.  
امام خمینی (ره)



## مقدمه:

فقدان کتابی که کلیه سرفصل‌های استاندارد حسابداری عمومی تکمیلی را به صورت کامل پوشش داده و مورد تأیید دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش باشد، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را بر آن داشت تا تألیف کتاب حاضر را در دستور کار خود قرار دهد. مؤلفان بر مبنای استاندارد مهارت و آموزشی حسابداری عمومی مقدماتی مصوب گروه برنامه‌ریزی درسی امور مالی و بازرگانی، اقدام به تألیف این کتاب نمودند. کتاب پیش‌رو مشتمل بر ده فصل آموزشی است که مؤلفان در تدوین آن تمام تلاش و کوشش خود را برای رعایت سرفصل‌های مصوب صرف کرده‌اند.

بر اساس استاندارد، کتاب حسابداری عمومی تکمیلی باید شامل یازده فصل باشد که بنابر نظر مؤلفان و با هماهنگی اعضای کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف، فصل مربوط به حسابداری سایر دارایی‌ها، در فصل ۶، منابع طبیعی و دارایی‌های ثابت مشهود ادغام گردید. به این ترتیب کتاب حسابداری عمومی تکمیلی مشتمل بر ده فصل است که این فصول به ترتیب عبارتند از: فصل ۱، مفاهیم نظری حسابداری؛ فصل ۲، مطالبات؛ فصل ۳، سفارشات و پیش پرداخت‌ها؛ فصل ۴، حسابداری موجودی‌ها؛ فصل ۵، دارایی‌های ثابت مشهود؛ فصل ۶، منابع طبیعی، دارایی‌های ثابت مشهود و سایر دارایی‌ها؛ فصل ۷، سرمایه‌گذاری‌ها؛ فصل ۸، بدهی‌ها و تعهدات؛ فصل ۹ صورت‌های مالی؛ فصل ۱۰، تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی.

همان‌گونه که رؤس فصل‌های کتاب نشان می‌دهد، استاندارد حسابداری عمومی تکمیلی مطالب متعددی را مورد اشاره قرار داده است که مؤلفان ملزم به رعایت آن بوده‌اند و این امر منجر به افزایش نسبی حجم کتاب شده است. با این وجود تلاش شده است که مطالب تا حد امکان به زبانی ساده بیان شده و از شکل‌ها، نمودارها و تصاویر برای تسهیل فرآیند آموزشی بهره گرفته شده است. بخش‌هایی از مطالب برخی فصول در قالب مطالعه آزاد ارائه شده است. بخش‌هایی از مطالب کتاب به صورت مطالعه آزاد ارائه شده است، زیرا عدم وجود این مطالب در یک پارچگی مباحث کتاب خدشه وارد می‌سازد و برخی نیز فراتر از بضاعت علمی هنرجویان قرار دارد. با این وجود، به هنرجویان عزیز اکیداً توصیه می‌شود نسبت به مطالعه و فراگیری این مطالب نیز اهتمام ورزند.

به منظور افزایش اثربخشی فرایند یادگیری، مؤلفان از روش‌های جدید بهره گرفته‌اند. نخست در ابتدای هر فصل اهداف آموزشی و رفتاری در قالب اهداف فصل ارائه شده است. انتظار می‌رود هنرجویان بتوانند پس از مطالعه کلیه مطالب فصل و پاسخ به پرسش‌ها و حل تمرین‌ها و مسائل، به اهداف مورد نظر فصل دست یابند. دوم، پس از مقدمه هر فصل، از ساختاری درختی برای خلاصه سازی مطالب ارائه شده در

فصل استفاده شده است. انتظار می‌رود، این نحوهٔ ارائه بتواند، تصویری کلی از مطالبی که قرار است در طی فصل آموخته شود، در ذهن هنرجویان ایجاد کند. سوم، در ابتدای هر مطلب، هدف مطالعه مرتبط با آن ارائه شده است. به این ترتیب هنرجویان می‌توانند پیش از مطالعهٔ هر یک از بخش‌های فصل، هدف مطالعهٔ مربوط به آن را مجدداً مرور کنند. چهارم، در طول متن هر فصل، پس از ارائهٔ مطالب کلیدی و در جای مناسب، تمرین‌هایی به همراه پاسخ ارائه شده است تا به هنرجویان در یادآوری و ارزیابی مطالب ارائه شده کمک کند. به هنرجویان توصیه می‌شود، پس از آن که خود به این تمرین‌ها پاسخ دادند، از پاسخ ارائه شده به منظور کنترل درستی پاسخ خود، استفاده کنند. سرانجام، در پایان هر فصل از چهار نوع سؤالات خودآزمایی، پرسش‌ها، تمرین‌ها و مسائل برای افزایش فراگیری مطالب و ارزیابی سطح یادگیری هنرجویان، استفاده شده است.

هرچند مؤلفان تمام تلاش خود را برای ارائهٔ بی‌نقص مطالب بکارگرفته‌اند، اما بی‌شک کتاب حاضر عاری از اشتباه و خطا نیست. از تمامی هنرآموزان و هنرجویان عزیز تقاضا می‌کنیم با ارائهٔ انتقادات و پیشنهادات خود، ما را در بهبود کتاب و رفع ایرادات و اشتباهات احتمالی یاری رسانند. در پایان لازم است از سایر عزیزانی که ما را در ارائهٔ این اثر یاری رساندند، تشکر و قدردانی نماییم.

# فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	<b>فصل اول:</b>
۱	مفاهیم نظری حسابداری
	<b>فصل دوم:</b>
۲۱	مطالبات
	<b>فصل سوم:</b>
۵۱	سفارشات و پیش پرداخت‌ها
	<b>فصل چهارم:</b>
۷۹	حسابداری موجودی‌ها
	<b>فصل پنجم:</b>
۱۲۵	دارایی‌های ثابت مشهود
	<b>فصل ششم:</b>
۱۶۷	منابع طبیعی، دارایی‌های ثابت نامشهود و سایر دارایی‌ها
	<b>فصل هفتم:</b>
۱۸۳	سرمایه‌گذاری‌ها
	<b>فصل هشتم:</b>
۲۱۱	بدهی‌ها و تعهدات
	<b>فصل نهم:</b>
۲۴۱	صورت‌های مالی
	<b>فصل دهم:</b>
۲۷۳	تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی

صفحه	عنوان
۱	<b>فصل اول: مفاهیم نظری حسابداری</b>
۲	صورت‌های مالی اساسی و عناصر آن
۳	ترازنامه
۳	صورت سود و زیان
۵	<b>مفاهیم نظری حسابداری مالی و کاربرد آن</b>
۵	چارچوب مفهومی
۶	ساختار چارچوب مفهومی
۷	<b>سطح اول: اهداف گزارشگری مالی و صورت‌های مالی اساسی</b>
۷	وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی
۸	<b>سطح دوم: مفاهیم بنیادی</b>
۸	خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری
۸	خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات
۱۰	خصوصیات کیفی مرتبط با ارائه اطلاعات
۱۲	عناصر صورت‌های مالی
۱۳	<b>سطح سوم: مفاهیم شناخت و اندازه‌گیری</b>
۱۳	مفروضات بنیادین
۱۴	اصول اساسی حسابداری
۱۵	میثاق‌های (محدودیت‌ها) حسابداری
۱۶	خلاصه چارچوب مفهومی
۱۷	سؤالات فصل اول
۲۱	<b>فصل دوم: مطالبات</b>
۲۲	<b>انواع مطالبات</b>
۲۲	<b>حساب‌های دریافتی تجاری</b>
۲۲	شناسایی حساب‌های دریافتی
۲۵	ارزش‌گذاری حساب‌های دریافتی
۳۶	<b>اسناد دریافتی</b>



صفحه	عنوان
۳۷	چک
۳۹	سفته
۴۰	نحوه ارائه مطالبات در صورت‌های مالی
۴۰	سؤالات فصل دوم
۵۱	<b>فصل سوم: سفارشات و پیش‌پرداخت‌ها</b>
۵۲	خریدهای داخلی
۵۲	مراحل خرید داخلی
۵۲	حسابداری خریدهای داخلی
۵۵	<b>خریدهای خارجی</b>
۵۵	انواع مختلف خرید خارجی از حیث نوع پرداخت
۵۶	<b>اعتبارات اسنادی</b>
۵۷	مزایای استفاده از اعتبارات اسنادی
۵۷	انواع اعتبار اسنادی
۵۷	گروه‌ها و افراد درگیر در اسناد اعتباری
۵۸	مراحل گشایش اعتبارات اسنادی
۵۸	هزینه‌های گشایش اعتبار اسنادی
۵۹	عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی
۶۵	<b>پیش‌پرداخت هزینه‌ها</b>
۶۶	ملزومات
۶۷	بیمه
۶۸	استهلاک
۶۹	نحوه ارائه در صورت‌های مالی
۷۰	رویکرد دیگر پیش‌پرداخت هزینه‌ها
۷۲	سؤالات فصل سوم
۷۹	<b>فصل چهارم: حسابداری موجودی‌ها</b>
۸۰	موجودی‌ها

صفحه	عنوان
۸۰	طبقه‌بندی موجودی‌ها در ترازنامه
۸۱	جریان بهای تمام شده
۸۲	سیستم ثبت دائمی موجودی‌ها
۸۴	سیستم ثبت ادواری موجودی‌ها
۸۶	سایر ملاحظات
۸۶	کسورات و اضافات موجودی‌ها
۸۷	تعیین مقدار موجودی‌ها
۸۷	شمارش مقدار موجودی‌ها
۸۸	تعیین مالکیت کالاها
۹۰	ارزش‌یابی موجودی کالاها
۹۱	فرض‌های جریان بهای تمام شده
۹۱	فرض‌های جریان بهای تمام شده در سیستم ادواری ثبت موجودی‌ها
۹۶	روش‌های جریان بهای تمام شده موجودی‌ها در سیستم‌های دائمی موجودی کالا
۱۰۲	تأثیرات روش‌های جریان بهای تمام شده بر صورت‌های مالی و مالیات
۱۰۴	کاربرد یک‌نواخت روش‌های ارزش‌یابی موجودی‌ها_ ثبت رویه
۱۰۵	اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش
۱۰۶	ثبت زیان و ذخیره کاهش ارزش موجودی‌ها
۱۱۰	تخمین موجودی
۱۱۱	روش سود ناخالص
۱۱۲	روش خرده‌فروشی
۱۱۳	نحوه ارائه در صورت‌های مالی
۱۱۴	سؤالات فصل چهارم
۱۲۵	<b>فصل پنجم: دارایی‌های ثابت مشهود</b>
۱۲۶	مفهوم و ویژگی‌های دارایی‌های ثابت مشهود
۱۲۶	اندازه‌گیری بهای تمام شده دارایی‌های ثابت مشهود
۱۲۷	زمین

صفحه	عنوان
۱۲۸	بهسازی زمین
۱۲۸	ساختمان
۱۲۹	تجهیزات
۱۳۴	<b>استهلاک</b>
۱۳۵	عوامل مؤثر بر محاسبه استهلاک
۱۳۶	روش های استهلاک
۱۴۱	بازنگری در استهلاک دوره
۱۴۳	<b>مخارج بعد از تحصیل دارایی ها</b>
۱۴۴	<b>کنارگذاری دارایی های ثابت مشهود</b>
۱۴۴	کنارگذاری (از دور خارج کردن دارایی های ثابت مشهود)
۱۴۵	فروش دارایی های ثابت مشهود
۱۴۸	معاوضه دارایی های ثابت مشهود
۱۵۰	<b>نحوه ارائه صورت های مالی</b>
۱۵۳	سوالات فصل پنجم
۱۶۷	<b>فصل ششم: منابع طبیعی، دارایی های ثابت نامشهود و سایر دارایی ها</b>
۱۶۸	<b>بخش اول: منابع طبیعی</b>
۱۶۸	حسابداری منابع طبیعی
۱۷۰	<b>بخش دوم: دارایی های ثابت نامشهود</b>
۱۷۰	حسابداری دارایی های ثابت نامشهود
۱۷۱	<b>انواع دارایی های نامشهود</b>
۱۷۱	هزینه های تحقیق و توسعه
۱۷۲	حق اختراع
۱۷۲	حق تألیف
۱۷۳	سرقتی محل کسب (حق کسب یا پیشه یا تجارت)
۱۷۳	علامت تجاری و نام تجاری
۱۷۳	حق امتیاز و فرانسیز

صفحه	عنوان
۱۷۴	حق استفاده از خدمات عمومی
۱۷۴	هزینه‌های تأسیس
۱۷۴	سرقفلی
۱۷۴	امتیاز کاربری و تراکم مازاد
۱۷۵	<b>سایر دارایی‌ها</b>
۱۷۵	وجوه استهلاکی
۱۷۶	اسناد و حساب‌هایی دریافتنی بلندمدت
۱۷۶	<b>نحوهٔ ارائهٔ صورت‌های مالی</b>
۱۷۷	سؤالات فصل ششم
۱۸۳	<b>فصل هفتم: سرمایه‌گذاری‌ها</b>
۱۸۴	مفهوم سرمایه‌گذاری
۱۸۴	تعریف سرمایه‌گذاری‌ها
۱۸۴	چرا شرکت‌ها سرمایه‌گذاری می‌کنند؟
۱۸۶	<b>حسابداری سرمایه‌گذاری در سپرده‌های بانکی</b>
۱۸۷	ایجاد سرمایه‌گذاری سپرده‌های بانکی
۱۸۸	درآمد سود تضمین‌شده سپرده‌گذاری‌ها
۱۸۹	بستن سپرده‌گذاری‌ها
۱۸۹	<b>حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق بدهی</b>
۱۸۹	ثبت تحصیل اوراق مشارکت
۱۹۰	ثبت سود تضمین‌شده اوراق مشارکت
۱۹۱	ثبت فروش اوراق مشارکت
۱۹۲	<b>حسابداری سرمایه‌گذاری در سهام</b>
۱۹۲	نگهداری کمتر از ۲۰ درصد
۱۹۳	نگهداری بین ۲۰ درصد و ۵۰ درصد
۱۹۵	مالکیت بیش از ۵۰ درصد
۲۰۰	<b>نحوهٔ ارائه در صورت‌های مالی</b>

صفحه	عنوان
۲۰۰	ارائه در ترازنامه
۲۰۲	سؤالات فصل هفتم
۲۱۱	<b>فصل هشتم: بدهی ها و تعهدات</b>
۲۱۲	<b>مفاهیم بدهی ها و تعهدات</b>
۲۱۲	بدهی ها
۲۱۲	تعهدات
۲۱۲	طبقه بندی بدهی ها
۲۱۳	بدهی های جاری
۲۲۰	<b>ارائه بدهی های جاری در صورت های مالی</b>
۲۲۱	<b>بدهی های بلندمدت</b>
۲۲۲	اوراق مشارکت
۲۲۲	انواع اوراق مشارکت
۲۲۳	تشریفات انتشار اوراق مشارکت
۲۲۳	داد و ستد اوراق مشارکت
۲۲۴	<b>حسابداری انتشار اوراق مشارکت</b>
۲۲۵	انتشار اوراق به ارزش اسمی
۲۲۶	حسابداری انتشار اوراق مشارکت به کسر
۲۲۸	انتشار اوراق مشارکت به صرف
۲۲۹	<b>باز خرید اوراق</b>
۲۲۹	حسابداری باز خرید اوراق مشارکت در سررسید
۲۲۹	باز خرید اوراق مشارکت قبل از سررسید
۲۳۰	<b>حسابداری بدهی های بلندمدت</b>
۲۳۰	تسهیلات پرداختی بلندمدت
۲۳۱	اسناد پرداختی بلندمدت
۲۳۳	<b>نحوه ارائه بدهی های بلندمدت</b>
۲۳۳	سؤالات فصل هشتم

صفحه	عنوان
۲۴۱	<b>فصل نهم: صورت های مالی</b>
۲۴۲	ترازنامه
۲۴۲	سودمندی ترازنامه
۲۴۲	محدودیت های ترازنامه
۲۴۳	طبقه بندی در ترازنامه
۲۴۴	دارایی های جاری
۲۴۹	دارایی های غیر جاری
۲۵۰	بدهی ها
۲۵۲	حقوق صاحبان سرمایه
۲۵۴	شکل (فرمت) ارائه ترازنامه
۲۵۷	<b>صورت سود و زیان</b>
۲۵۷	صورت سود و زیان چند مرحله ای
۲۶۰	صورت سود و زیان یک مرحله ای
۲۶۴	سؤالات فصل نهم
۲۷۳	<b>فصل دهم: تجزیه و تحلیل صورت های مالی</b>
۲۷۴	مبانی تجزیه و تحلیل صورت های مالی
۲۷۴	نیاز به تحلیل های مقایسه ای
۲۷۵	ابزار تجزیه و تحلیل
۲۷۶	<b>تجزیه و تحلیل افقی</b>
۲۷۷	ترازنامه
۲۷۸	صورت سود و زیان
۲۷۹	<b>تجزیه و تحلیل عمودی</b>
۲۸۰	ترازنامه
۲۸۰	صورت سود و زیان
۲۸۳	<b>تجزیه و تحلیل نسبت ها</b>
۲۸۴	نسبت های نقدینگی

صفحه	عنوان
۲۸۹	نسبت های سودآوری
۲۹۱	نسبت های توانایی پرداخت بدهی ها
۲۹۳	خلاصه نسبت ها
۲۹۶	سؤالات فصل دهم
۳۱۲	منابع

